Valiokunnan mietintö UaVM 12/2026 vp─ HE 111/2026 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntöön vuosina 2017 ja 2019 tehtyjen muutosten hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntöön vuosina 2017 ja 2019 tehtyjen muutosten hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi (HE 111/2026 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lähetystöneuvos Marja Hopia, ulkoministeriö
- johtava asiantuntija Lotta Karlsson, ulkoministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön 8 artiklaan vuosina 2017 ja 2019 tehdyt muutokset sekä lain muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Muutosten hyväksyminen ei edellytä lainsäädäntömuutoksia.

Perussäännön 8 artiklan muutokset koskevat tiettyjen aseiden ja sodankäyntimenetelmien käytön lisäämistä Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan kuuluviksi sotarikoksiksi sekä kansainvälisissä että valtionsisäisissä aseellisissa selkkauksissa. Muutoksilla Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan lisätään sotarikoksiksi biologisten ja mikrobi- tai toksiiniaseiden käyttö, sellaisten aseiden käyttö, jotka haavoittavat röntgensäteillä havaitsemattomilla sirpaleilla, sekä sokeuttavien laseraseiden käyttö. Lisäksi muutoksilla laajennetaan Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaa, joka koskee sotarikosta siviilihenkilöiden nälkiinnyttämisen käyttämisestä sodankäyntimenetelmänä, siten, että se kattaa myös valtionsisäiset aseelliset selkkaukset.

Rooman perussääntöön tehdyt muutokset tulevat voimaan kunkin muutoksen hyväksyneen tai ratifioineen sopimusvaltion osalta vuoden kuluttua sitoutumisasiakirjan tallettamisesta. Suomen osalta muutokset tulevat voimaan vuoden kuluttua Suomen hyväksymiskirjan tallettamisesta.

Esitykseen sisältyvä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin Rooman perussääntöön tehdyt muutokset tulevat Suomen osalta voimaan.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Rooman perussäännön 8 artiklaan ICC:n sopimusvaltioiden kokouksissa vuosina 2017 ja 2019 tehdyt muutokset. Esitys sisältää myös ehdotuksen niin sanotuksi blankettilaiksi, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

(2) Kansainvälinen rikostuomioistuin (International Criminal Court, ICC) perustettiin Roomassa 17.7.1998 hyväksytyllä ja 1.7.2002 voimaan tulleella Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännöllä. Suomi allekirjoitti perussäännön 7.10.1998. Suomi ratifioi Rooman perussäännön vuonna 2000 ja se tuli voimaan sekä Suomen osalta että kansainvälisesti vuonna 2002.

(3) ICC:n toimivalta on rajoittunut vakavimpiin rikoksiin, jotka koskettavat koko kansainvälistä yhteisöä. ICC:n toimivaltaan kuuluvia rikoksia ovat joukkotuhonta, rikokset ihmisyyttä vastaan ja sotarikokset sekä vuodesta 2017 alkaen hyökkäysrikos.

(4) Nyt hyväksyttäväksi ehdotettavat perussäännön muutokset koskevat sekä 8 artiklan 2 kappaleen b kohtaa että 8 artiklan 2 kappaleen e kohtaa. Muutoksilla ICC:n toimivaltaan kuuluviksi sotarikoksiksi sekä kansainvälisissä että valtionsisäisissä aseellisissa selkkauksissa lisätään biologisten, mikrobi- tai toksiiniaseiden käyttö, sellaisten aseiden käyttö, jotka haavoittavat röntgensäteillä havaitsemattomilla sirpaleilla, ja sokeuttavien laseraseiden käyttö. Lisäksi ICC:n toimivaltaan lisätään sotarikokseksi siviilihenkilöiden nälkiinnyttämisen käyttäminen sodankäyntimenetelmänä myös kansainvälistä luonnetta vailla olevissa aseellisissa selkkauksissa.

(5) Rooman perussäännön muutoksiin johtaneiden muutosehdotusten taustalla oli se, että edellä mainittujen aseiden ja sodankäyntimenetelmien käyttö on kielletty kansainvälisen tapaoikeuden sekä laajasti ratifioitujen kansainvälisten sopimusten nojalla. Myös Suomi on ratifioinut kyseiset sopimukset.

(6) Ulkoasiainvaliokunta toteaa kansainvälisen oikeuden kunnioittamisen ja kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän puolustamisen olevan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kulmakiviä. Suomi on sitoutunut tukemaan ICC:tä sekä edistämään kaikkein vakavimpiin kansainvälisiin rikoksiin syyllistyneiden rikosoikeudellisen vastuun toteutumista ja uhrien tukemista.

(7) Suomi on ICC:n sopimuspuoli ja ollut tuomioistuimen perustamisesta saakka sen vankka tukija. Koska Rooman perussääntöön tehtyjen muutosten tavoitteena on ollut laajentaa perussäännössä tarkoitettuja sotarikoksia vastaamaan laajasti ratifioitujen kansainvälisten sopimusten ja kansainvälisen tapaoikeuden sisältöä, on tärkeää, että Suomi hyväksyy muutokset.

Myös Rooman perussäännön fragmentoitumiskehityksen välttämiseksi on tärkeää, että sopimusvaltiot hyväksyvät perussääntöön tehdyt muutokset, sillä perussäännön 8 artiklan muutokset tulevat voimaan vain muutoksen hyväksyneiden sopimusvaltioiden osalta.

(8) Esityksellä hyväksytään ICC:n esityksen kattamia sotarikoksia koskevan toimivallan käyttäminen Suomen osalta.

(9) Suomi vastaa oikeusavun antamisesta ja ICC:n tuomioiden täytäntöönpanosta Rooman perussäännön 9 ja 10 osien määräysten mukaisesti. Lisäksi tuomioiden täytäntöönpanoa koskee sopimus Kansainvälisen rikostuomioistuimen ja Suomen hallituksen välillä Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanosta (SopS 38/2011). Hallituksen esityksen mukaan on oletettavaa, että esityksessä tarkoitettuja sotarikoksia koskevien oikeudenkäyntien johdosta Suomelle esitettävien oikeusapu- ja täytäntöönpanopyyntöjen määrä jäisi alhaiseksi.

(10) Esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia valtion talousarvioon. Muutosten hyväksyminen ei vaikuta Suomen jäsenmaksuvelvoitteeseen. On lisäksi epätodennäköistä, että esityksestä aiheutuisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia kansallisten tuomioistuinkäsittelyjen kautta. Näin ollen esityksen mahdolliset taloudelliset vaikutukset ovat vähäiset.

(11) Esityksestä ei aiheudu organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia. Esityksellä ei ole vaikutusta viranomaisten menettelytapoihin eikä se vaikuta viranomaisten keskinäisiin toimivaltasuhteisiin.

(12) Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä sekä saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 111/2026 vp tarkoitettuun sopimukseen tehdyt muutokset.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 111/2026 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2026 vp

Helsingissä 20.10.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Sofia Vikman kok
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Anne Kalmari kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Veijo Niemi ps
jäsen Antti Rinne sd
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Ville Vähämäki ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala